

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 84. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr06val-shoot-idm139779802579280/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

udtalen. Dels har der været vaklende skrift- og udtalenorm i en række ord, dels kan ord simpelthen af sætterne være tilnærmet en skriftnorm. Arnie Daekilde nævner som sandsynlige eksempler herpå elimineringen af ord som *teknemlig*, *Svirgkæde*, *Hælved*, *Omquæde*, *Immer*, *Saallærne*, *slængrede*, *Iver*, *båltrede*.

Konsonantisme

Kluster > spirant

I 77 *Knoklerne* > *Knoglerne*: vaklen, se fx I 176, men -g- i **D**; MO har -g-, også -kk-; HR *Knokkel*, *Knokler*; DO X 865 gl. dobbeltform m.fl. forklaringer; II 120 *kiggede* > *kigede* eller omvendt, fx II 138: *keget m*, *kiget AB*, *kigget B²C*, *kiget D*. MO *kige*, daglig tale *kikke*. Først sent har *kigge* opnået accept og *kige/keg* betegnelsen forældet; II 81 *Kridt* > *Krid*: mærkelig gammeldags **D**-form, men MO har *Kridt* som sideform, i MO² m. henv. til udtalen, mens HR har *Krid* med tilføjelse, at det udtales *Kridt*; II 205 *Knobelen* > *Kneulen D* og HR, II 239 *Kjæbe* > *Kjæve C*: MO henviser -b- > -v-, DO omvendt, SG 1870 har -b-, 1872 -v- med bemærkning herom i forordet. II 278 *Ukrudt O* > *Ukrud A*: MO kun *Ukrud*, SGr kun *Ukrudt*, der ifl. DO XXV 1020 er »først fra slutn. af 19. aarh. alm. raadende i skriftspr.«, dog med ældre belæg end dette. I 157 *Persille m* > *Petersille A*, II 163 *Petersilla* > *Persille D* (= MO).

Spirant indføjelse

II 289 *kun et Barn O*, *et Barn kuns AC* (= **m**), *et Barn kun D*, ret sent belæg for den gamle sideform; II 240 *mens* > *medens*: MO *mens* sjældent udenfor vers, se *imemens*; SGr begge; III 63 *Storkemo'er* > *Storkemoder*: anderledes III 193, kompliceret V 136, ender gerne med *-moder D*; III 123 *fjer* > *fjeder D*: MO *Fjæder*, SGr begge, DO *Fjeder* som hovedsted, MO *Fjær* dagligt, *Fjær* almuesprog; II 112 *Raastuen* (> *Raadstuen*) måske fynsk form, se app.; tvivlsomt fynsk er derimod I 31 *den skal ligge dæ m*, og V 50 *Kormoen KO*, alle tre med *d* allerede i **A**.

Andre eksempler

I 172 (hviskede og) *tviskede* (> *tiskede D*): DO ÷, men *tv-* findes dog i 5 tryk samt i 2 mss. til IV 143; II 84 *Ellepigen* > *Elvørpigen D*, indsat i teksten med støtte i **m**: MO *-lv-* > *-ll-*; II 86 *anderledens* (> *anderledes B*), rettet i teksten med støtte i **m**, men svarer nok til sætterens sprog; DO har kun to ex. på *-nr*, begge fra Kierkegaard; II 175 *Banken O* >

Bakken: normaliserende, MO dog begge; II 198 *Skraalhans* (> *Skraalhals* A²): DO +, måske en tilfældighed; II 198 *komik* > *komisk* D: DO X 1076 benytter efter Brix *komik* bl.a. belæg for denne gallicisme; II 205, IV 164, IV 233 *Confirmant/-t*, se app.: gammel vaiden, MO -t med lang kommentar om at -d er etymologisk korrekt, men -t analogisk efter andre ord på -ant; der kan ses bort fra den teologiske diskussion, om den pågældende bekræfter eller bekræftes (-t eller -d); II 264 *svindel* (> *svimmel* D); MO +, DO begge adskilt; II 298 *Tylteber* (> *Tytteber* D): MO +, DO mange exx.; II 300 *Livfuldi* (> *Livfuld* D): DO +, men DO XII 1047 et *Livfuldi* (HCA); II 310 *Mansket-*: = MO, men *Mansjettm*, *Manskjets-O*; III 188 *Boelstads-* (> *Boelstads-D*): MO s.v. 2. *Bo*, DO II 1066, med anden betydning DO II 964 *Bolslod*; IV 152 *dynsvaad* > *dynsvaad* A² (og 221 allerede A): DO begge adskilt, MO kun *dynsvaad*. IV 102 *stift* > *støvt*, men II 67 *giot* > *gift*; *støvt* og *gift* svarer til MO's exx. V 64 *bladre O* > *blade A*. V 155 *Vindebroer grO* > *Vindebroer A*: DO XXVI 1673 ænyd., citaterne viser afvikling og korrektion i 19. årh.

Hovedindtrykket af de lydligt relevante staveændringer bliver en naturlig normalisering og modernisering, med en modstrøm i nogle af D's gammeldags rettelser som *væxe*, *Krid*, *Krid*. Den molbechske norm, styrket af MO² 1859, har antagelig spillet en rolle.

Kompositionsfuge (også udenfor substantiverne)

a-borifald

I 35 *Spandremme*: MO¹ +, MO² -dr-; 143 *Hvalrosse Fangere*: MO¹ +, MO² *Hvalrosstænder*; 176 *Billedebøgerne*: MO -ab- (= C); II 263 *Vedvænde Grønt*: MO og DO sideform *Vedvænde*, men -d- i komposita; 134 *Valnødtraer*: se app., MO *Valnødtræ*; V 33 *Bladetvæt*: MO -di-. – II 179 *ueblikkelig* (= HR) > *ueblikkig* D (= MO); II 201 *mørkeblaa* (= MO) > *mørkeblaa* D; II 222 *sorte-*: se app., MO *sorte-* trods citat fra Oehlenschläger med *sorte-*.

e-tilføjelse

I 41 *Sengklæderne*: MO rettere -gek-; 127 *Vildrede*: MO -der-; II 65 *Søkkammeret*: MO -vek-; III 98 *Blegmandens*: MO -gm-/gem-; 144 *Spækbæret*: MO *Spækkæbræt*; 188 *hundredøds* = MO; IV 58 *Nekrosen*: MO en *Nøk*, endnu hovedform i DO; 79 *Spisekammer*: MO *Spisekammer*, udtales *Spisekammer*; 175 *Dadninghøveder* = MO. – III 152 *fireaars*: MO *fireaarig*, men andre ord med *fir-*; IV 207 *Borgstue*: kun **kO**.